

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

CİLT : XL

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

Bu Dergide Yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

TERTİP HEYETİ
PROF. DR. SÜLEYMAN HAYRİ BOLAY
DOÇ. DR. RECEP KILIÇ

ISBN: 975 - 482 - 492 - 4

ISSN: 1301 - 0522

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1999

TAKDİM

Ülkemizde bir türlü anlam veremediğim tuhaf alışkanlıklarımızdan birisi de, alanında temayüz etmiş ve değerli hizmetler vermiş insanların öldükten sonra takdir edilmeleri, ne büyük değer olduklarının ancak o zaman farkına varılması hadisedir. 35-40 yıl hizmet ettikten sonra aktif hayattan çekilen nice değerler bir köşede unutulur; öldükten sonra birden hatırlanır ve büyük hizmetler yaptığı anlatılır, nadiren de olsa adına armağan dediğimiz yayınlarla hakkı teslim edilmeye çalışılır.

Sonuçta kendisi ile ilgili hiçbir şey yapılmayanlara göre bu da olumlu bir davranıştır. Gecikmeli de olsa, bir hakkın teslimi olması açısından olumlu bir davranış olarak değerlendirilebilir.

Şüphesiz olması gereken, bu müstesna şahsiyetlerin, hayatta iken kendileri ile ilgili bu değerlendirmelerin yapılmasıdır. Gelenek bu istikâmette oluşursa herhalde çok daha isabetli olur.

Olması gerektiğini ifade ettiğimiz bu üslubun güzel bir örneği elimizdeki kitapla verilmektedir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 40 yılı aşkın öğretim üyesi ve yönetici olarak hizmet veren Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, dostları ve öğrencileri, bir vefa örneği olarak emek mahsulü bu eseri meydana getirdiler. Prof. Öner'i değişik yönleri ile, özellikle felsefe alanında ülkeye yaptığı ve yapmaya devam ettiği hizmetleri ile unutulmazlar arasına soktular. Şifahi ifade ve övgüler uçar gider, ama yazılı dökümanlar nesilden nesile intikâl eder, sonsuza dek bâki kalır.

Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, eski ve yeni öğrencileri onu çeşitli yönleri ile değerlendirdiler ve sonuçta felsefi ağırlıklı ve muhtevallı bir eser ortaya çıktı. Bu eserin yıllarca hizmet verdiği İlahiyat Fakültesi yayınları arasında yayınlanması en uygun yoldu. Nitekim öyle oldu; Üniversitemizin onayı ile eser elinize ulaşmış oldu. Bu ilgi ve yaklaşımı dolayısı ile Sayın Rektörümüze ve Üniversitesi Yayın Komisyonu ile Yönetim Kurulu Üyelerine şükranlarımı sunarım. Baskıyı gerçekleştiren Üniversitemiz matbaasının değerli yönetici ve çalışanlarına ayrıca teşekkür ederim.

Yeni ve olması gereken bir gelenek oluşturması dileği ile okuyucuya saygı ile sunulur.

*Prof. Dr. M. Sait Yazıcıoğlu
Ankara Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dekanı*

PROF. DR. NECATİ ÖNER'E SAYGI!

Osmanlının en büyük şâiri kabul edilen Bâkî

*Kadrini seng-i musallâda bilip ey Bâkî
Durup el bağlayalar karşına yârân sâf sâf!*

diyor. Koca Bâkî bile zımnem, hayatta kadrinin iyi bilinmediğinden şikayet ediyor. Ferid Kam da:

*Sağlığında nice ehl-i hünerin
Bir tutam tuz bile konmaz aşına
Evvel ânu öldürürler acından
Sonra bir Türbe dikerler başına*

diyerek insanların kadir bilmezliğinden, kıymetleri heba etmelerinden, nankörlükten ve vefasızlıktan şikayet etmektedir.

Başka toplumlar nasıldır? Bilmem, ama bizim toplumumuzda vefasızlık ve kadirbilmezlik eskiden beri şikayet edilecek kadar yaygın sayılır.

Daha erken dönemlerde Üniversitelerimizde büyük hizmetler görmüş çok değerli hocaların adına çıkarılan armağanların büyük bir kısmı, onların vefatlarından sonra çıkarılmıştır. Armağan edilen değerlerin haberi olmadıktan, vefalılığın hazzını tatmadıktan sonra, armağanın değeri ne olacaktır?

İşte bu düşüncelerle Prof. Dr. Necati ÖNER hocamızın yarım asra varan hasbî (karşılıksız) hizmetlerinin hatırlanmasına vesile olması için bir "Armağan Kitabı" hazırlamayı düşündüm. Bana Doç. Dr. Recep KILIÇ her bakımdan yardımcı oldu. Türkiye'deki 70 kadar seçkin felsefeciyeye ve hocanıdan diğer bazı dostlarına haber verip yazı istedik. Hepsini memnuniyetle katılabileceklerini söyledi. Fakat bir kısım arkadaş, mazeretleri sebebiyle katılamadı. Zaman ayırıp çok değerli yazılar gönderen arkadaşların hepsine kalbî teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım. Neticede hocamıza lâayık kalıcı, muhtevalı büyük bir kitap meydana geldi.

Kitabın yayımlanması için Gazi Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Enver Hasanoğlu alâka gösterdi. Üniversite adına yayımlayabileceğini söyledi. Fakat Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Sait YAZICIOĞLU, 'bu kitabı neşretmek bize düşen bir vazifedir' diye kitaba el koydu. Derhal Rektör Sayın Prof. Dr. Günal AKBAY ile görüşüp karar çıkarttı. Sayın Dekana ve Sayın Rektör AKBAY'a da bu sıcak alâkadan dolayı teşekkür ederim. Her bakımdan örnek bir hareket ve örnek bir kitap oldu. Bu, muhterem ÖNER'e, lâyük olduğu saygının küçük bir nişanesidir. Nice nice yıllara!... Derin saygılarımızla...

Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY

İÇİNDEKİLER

Sayfa

HAYATI, ESERLERİ VE HAKKINDA YAZILANLAR

Araş. Gör. İsmail KÖZ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Biyografisi</i>	3
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER ile "Düşüncelerinin Gelişim Seyri" Üzerine Yapılan Mülakat</i>	9
Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY, <i>Felsefe Yapmak ve Necati ÖNER</i>	15
Prof. Dr. Afşar TİMUÇİN <i>Hocamız Necati ÖNER</i>	21
Prof. Dr. Bilal DİNDAR <i>Felsefeyi Sevmek</i>	23
Prof. Dr. Şahin YENİŞEHİRLİOĞLU <i>Kendimle Sesli Bir Konuşma</i>	27
Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Sosyal Yönü</i>	35
Prof. Dr. Necmettin TOZLU <i>Felsefeyi Güzelleştiren Adam</i>	39
Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Hürriyet Anlayışı</i>	45
Doç. Dr. Vahdettin BAŞÇI <i>Örnek Bir İnsan Hocam Prof. Dr. Necati ÖNER</i>	79
Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ÇÜÇEN <i>Mantığın Kaynağı Problemi</i>	83

SİSTEMATİK FELSEFE İLE İLGİLİ YAZILAR

Prof. Dr. Teo GRÜNBERG <i>Bilgi Teorisi ve Gettier Problemi</i>	97
Prof. Dr. Abdulkuddüs BİNGÖL <i>İletişim Bağlamında Mantık ve Dil</i>	105
Prof. Dr. Teoman DURALI <i>Tarihin Dayanılmaz Ağırılığı</i>	117

VII

Prof. Dr. Doğan ÖZLEM <i>Felsefi Hermeneutiğe Geçiş Yolu Olarak Tarihselcilik</i>	127
Prof. Dr. Hüsameddin ERDEM <i>Allah'ın Varlığının Delillerinin Kur'anî Temelleri</i>	147
Prof. Dr. Hanifi ÖZCAN <i>Birbirine Zıt İki Epistemolojik Yaklaşım "Temelcilik" ve "İmancılık"</i>	157
Doç. Dr. Hakan POYRAZ <i>Ahlaki Özgürleşmenin Önündeki Bir Engel Olarak Fanatizm</i>	177
Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM <i>Düşünce Özgürlüğü Üzerine</i>	189
Doç. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN <i>Edebiyat İle Felsefe İlişkisi Üzerine</i>	195
Doç. Dr. Ayhan BIÇAK <i>Tarihin Yapısı ve Kültür Bilimlerindeki Rolü</i>	205
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Din Öğretimini Temellendirme Problemi</i>	215
Yrd. Doç. Dr. Şahin FİLİZ <i>İslam Felsefesinde Tanrı Anlayışı Karşısında Bireyin Konumu Problemi</i>	223
Dr. Münir DEDE <i>Kapalı Toplum ve İlk İnanışlar</i>	243
J. Ronald ENGEL (Çeviren: İbrahim ÖZDEMİR) <i>Sürdürülebilir Kalkınma Ahlakı</i>	255
FELSEFE TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Ömer Naci SOYKAN <i>Hegel Sisteminde Tarih Felsefesi</i>	271
Prof. Dr. Mehmet BAYRAKTAR <i>Spinoza'nın Natura Naturans ve Natura Naturata Kavramlarının İslâmî Kökenleri</i>	291
Doç. Dr. Nurten GÖKALP <i>Beden-Zihin Etkileşimi ve Popper İle Eccles</i>	301
Yrd. Doç. Dr. Ülker ÖKTEM <i>Descartes'da Bilginin Kesinliği Problemi</i>	311
Yrd. Doç. Dr. Emel KOÇ <i>J.P. Sartre Felsefesinde "Ben-Başkası-İletişim" Problemi</i>	333
BİLİM TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mübahat Türker-KÜYEL <i>"Ulemâ-i Kiram" ve "Tafra-Tehille"</i>	351

Prof. Dr. Esin KAHYA <i>Erzurum'lu İbrahim Hakkı</i>	371
Prof. Dr. Hüseyin AYDIN <i>Kusta B. Luka ve Ruh İle Nefs Arasındaki Ayırım Adlı Kitabı</i>	387
Doç. Dr. Remzi DEMİR <i>Takiyüddin İbn Maruf'un Ondalık Kesirleri Trigonometri ve Astronomiye Uygulaması</i>	403
Doç. Dr. Melek DOSAY <i>Tüccarzâde İbrahim Hilmi'nin "Maarifimiz ve Servet-i İlmiyyemiz" Adlı Eseri</i>	425
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR <i>Kemâlüddin el-Fârîsi ve Tenkih el-Menâzır Adlı Kitabı</i>	433
KÜLTÜR HAYATI İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mehmet AYDIN <i>"Türk Müslümanlığı" Üstüne Bazı Düşünceler</i>	445
Prof. Dr. Şafak URAL <i>Demokrasi Kavramı, Toplumsal Değerler ve Birey</i>	451
Prof. Dr. Muammer C. MUŞTA <i>Sekülerleşme Laiklik Demokrasi ve Eğitim</i>	461
Doç. Dr. Mehmet AĞÜN <i>1839-1920 Yılları Arasında Türkiye'de Aydınlanmanın Uzantısı Olarak Temsil Edilen Felsefi Akımlar</i>	475
Yrd. Doç. Dr. Uğur Köksal ODABAŞ <i>Rıza Tevfik ve Felsefesi</i>	499
Dr. Yaşar KALAFAT <i>Horasan Eri Olarak Bilinen Anadolu Yatırları-I</i>	511

PROF. DR. NECATİ ÖNER

***HAYATI, ESERLERİ VE
HAKKINDA YAZILANLAR***

PROF. DR. NECATİ ÖNER'İN BİYOGRAFİSİ

*Araş. Gör. İsmail KÖZ**

Necati Öner 1927 yılında Tortum (Erzurum) da doğdu. İlk öğrenimini Narman İlkokulunda (Erzurum), ortaöğrenimini Erzurum Lisesinde yaptı. 1949-1950 ders yılı kış dönemi sonunda Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe bölümünden "Pekiye" derece ile mezun oldu.

Necati Öner iş hayatına Erzurum'da "Yeni Erzurum Gazetesi"nde gazeteci olarak başladı; on bir aylık askerlik görevinden sonra gazeteciliğe "Şarkın Sesi Gazetesi"nde devam etti; 1952 de Erzurum Belediyesinde müfettiş olarak göreve başladı ve bir yıl bu görevde kaldı..

24.4.1953 de Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Mantık Kürsüsüne asistan olarak atanan Necati Öner akademik çalışmalara Prof. Dr. Hamdi Ragıp Atademir'in yanında başlamış, Prof. Atademir Üniversiteden ayrılınca çalışmalarını Ord. Prof. Hilmi Ziya Ülken'in yanında sürdürmüştür. 1957 de sunduğu "Tanzimattan Sonra Türkiye'de İlim ve Mantık Anlayışı" adlı tezi kabul edilerek kendisine "Pekiye" derece ile doktorluk unvanı verildi. 1960-1961 ve 1962-1963 yılları arasında iki yıl Strassburg Üniversitesinde bir taraftan Georges Gusdorf'un derslerini takip etti, bir taraftan da Doçentlik tezi ile ilgili çalışmalar yaptı. 1964 de sunduğu "Fransız Sosyoloji Okuluna Göre Mantığın Menşei Problemi" adlı tezi ile Doçent oldu. 1967 yılında tekrar Strassburg Üniversitesine giderek bir yıl bilimsel çalışmalarda bulundu. 1971 de Profesörlüğe yükseltildi. Profesörlük takdim tezi "Mantığın Ana İlkeleri ve Bu İlkelerin Varlıkla Olan İlişkileri"dir.

Hocamız Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde seçkin bir akademik hayatının yanında oldukça verimli bir hocalık görevi de yapmıştır. Bugün Türk Üniversitelerindeki pek çok felsefe hocası onun yetiştirdiği başarılı akademisyenlerdir. Kendilerinin yanında doktora ve yüksek lisans yapanlar şunlardır: Prof. Dr. Abdulkuddüs Bingöl, Prof. Dr. Kenan Gürsoy, Prof. Dr. Murtaza Korlaelçi, Prof. Dr. Naci Bolay, Prof. Dr.

* Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Mantık Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

İhsan Turgut, Prof. Dr. Hasan Şahin, Prof. Dr. Mehmet Akgün, Prof. Dr. Eyüp Sanay, Prof. Dr. Hasan Katipoğlu, Doç. Dr. M. Tahir Yaren, Doç. Dr. Recep Kılıç ve Araştırma Görevlisi İsmail Köz.

Felsefeci Öner A.Ü. İlahiyat Fakültesinde uzun yıllar idareci olarak da görev yapmıştır. O, İlahiyat Fakültesinde dört dönem dekanlık görevini sürdürmüştür. Birinci ve ikinci dönemler 1971-1976 tarihleri arasında; üçüncü dönem 2.7. 1990-14.7.1993 tarihleri arasında; dördüncü dönem de 15.7.1993-1.7.1994 tarihleri arasında olmuştur.

Necati Öner Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesindeki asıl görevine ek olarak, 1964-1967 yılları arasında Konya Yüksek İslam Enstitüsünde; 1966-1967 ders yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde; 1968-1975 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesinde, 1977-1980 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde; 1972-1973 ve 1982-1985 yılları arasında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Felsefe ve Mantık dersleri okutmuştur.

1984-1990 yılları arasında Başbakanlık Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurulu Atatürk Kültür Merkezi Başkan Yardımcılığı yapan felsefecimiz A.Ü. İlahiyat Fakültesinden yaş haddinden emekli olduktan sonra da felsefi ve bilimsel faaliyetlerini devam ettirmiştir. Emekli olduktan sonra, 1995-1996 ders yılında Kırıkkale Üniversitesi Felsefe Bölümü başkanlığı yapmış ve Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesinde "Felsefeye Giriş" derslerini okutmuştur. Ayrıca Ankara İlahiyat, Hukuk, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde yüksek lisans ve doktora aşamasında felsefe ve mantık derslerini vermektedir.

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne intisabettiği 1953 yılında başlayan akademik hayatında uzun süre dekanlık ve çeşitli üniversitelerde hocalık yapmış bulunan felsefeci Necati Öner aynı zamanda Türkiye'de felsefi düşüncenin gelişip yaygınlaşması konusunda da halen başkanı olduğu Türk Felsefe Derneği vasıtasıyla Türk kültürüne eşsiz hizmetlerde bulunmuştur.

Yıllarca Türk düşünce hayatına katkıda bulunan ve bu konuda pek çok felsefeci ve bilim adamı da yetiştiren Necati Öner genç felsefeciler için adeta bir "academia" haline gelmiş "Türk Felsefe Derneği"nin 1987 yılından beri başkanlığını yapmaktadır.

Evli ve iki çocuk sahibi olan hocamız hayatı boyunca bilgece yaşamayı örnek kişiliğiyle sürdürmüş ve sürdürmektedir. Gerek akademik gerekse idarecilik hayatında bilgiyi fazilete dönüştürerek biz genç felsefecilere felsefenin bir "yol" olduğunu, bir yaşam biçimi olduğunu somut olarak gösteren hocamıza sonsuz şükranlarımızı sunarak sağlıklı uzun ömürler dileriz.

Prof. Dr. NECATİ ÖNER'İN YAYINLARI**KİTAPLAR:**

- 1- *Fransız Sosyoloji Okuluna Göre Mantığın Menşei Problemi*, İlahiyat Fak. Yay., 1967, Ankara, İkinci baskı, 1977.
- 2- *Tanzimattan Sonra Türkiye'de İlim ve Mantık Anlayışı*, İlahiyat Fakültesi Yay., 1967, Ankara.
- 3- *Klasik Mantık*, Ayyıldız Matbaası, 1970, Ankara.
- 4- *Mantık (Liseler için, Teo Grunberg ve Adnan Onat'la Ortaklaşa)* Devlet Kitapları, İlk Baskı, 1976, İstanbul.
- 5- *İnsan Hürriyeti*, Selçuk Yayınları, 1982, Ankara, İkinci Baskı Kültür Bakanlığı, 1987
- 6- *Stres ve Dini İnanç*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İlk Baskı, 1985, Ankara
- 7- *Milli Zihniyet ve Milli Birlik*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, 1986, Ankara
- 8- *Felsefe Yolunda Düşünceler*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1995, İstanbul (Yayımlanmış bazı makalelerin toplamı).
- 9- *Felsefe Yolunda Düşünceler –II* (Genişletilmiş ikinci baskı, Akçağ Yayınları, 1999, Ankara)

MAKALELER*

- 1- *Türkiye'de Yeni Mantık Cereyanlarının İlk Habercisi Ali Sedat* İlahiyat Fak. Dergisi, sayı I - V, 1959, Ankara
- 2- *Klasik Mantıkta Modalite*, İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. XV, 1968, Ankara
- 3- *Mantığın Ana İlkeleri ve Bu İlkelerin Varlıkla Olan İlişkisi*, İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. XVII, 1969, Ankara
- 4- *19. Asra Kadar İslam Dünyasındaki Bilim Faaliyetine Kısa Bir Bakış*, Diyanet Dergisi, C. 9, Sayı 96-97, 1970, Ankara.
- 5- *Mantık Felsefesi Nedir ?*, Diyanet Dergisi, Sayı 106-107, 1971, Ankara.

* Bu yazılar "Felsefe Yolunda Düşünceler" adlı kitapta Toplanmıştır.

- 6- *Kurtuluş, İslamdadır*, Tercuman Gazetesi, 19 Ağustos 1973.
- 7- *Allah İnancı*, Diyanet Dergisi, C. XVII, sayı 5, 1978
- 8- *Aşkın (müteal) Değer Bunalımı*, Töre, sayı 82, 1978, Ankara..
- 9- *Din Aleyhtarlığı ve Din Dersleri*, Tercuman Gazetesi, 4 Eylül, 1981.
- 10- *Yeni Tasarıda Din Hürriyeti*, Tercuman Gazetesi, 1 Ağustos, 1.8. 1982.
- 11- *Bir Bilgi Türü Olarak Sanat, Suut Kemal Yetkin'e Armağan İçinde*, Hacettepe Üniversitesi, 1984, Ankara
- 12- *Zihniyet Farklılıkları ve Kültür*, Erdem, C.I, sayı 1, 1985, Ankara.
- 13- *Niçin Felsefe*, Erdem, C.I, sayı 2, 1985, Ankara
- 14- *Mantıkçı Baba - Oğul: Ahmet Cevdet, Ali Sedat*, Erdem, C. II, sayı 6,1986 Ankara.
- 15- *Liderin TV'deki Basın Toplantısı*, Tercuman Gazetesi, 29 Ocak 1986.
- 16- *Niçin Hoşgörü*, 10 Şubat, 1986, Tercüman
- 17- *Dille İlgili Bazı Sorunlarımız*, Türk Dili, C. LII,sayı 423 Mart,1987,Ankara
- 18- *İnsanın Bilgisi İle Hürriyeti Arasındaki İlişki*, II.Türkiye Felsefe, Mantık ve Bilim Tarihi Sempozyumu Tebliğleri İçinde, Ege Ü. Edebiyat Fak. Yay., 11 -13 Kasım,1987, İzmir
- 19- *Sanat Yolu İle İletim*, Gazi Ü. Basın-Yayın Yüksekokulu Dergisi, 1988-1989
- 20- *İnsan Hürriyeti ve İslam, Kutlu Doğum Haftası Sempozyumu*, 12-17 Ekim 1989, Ankara
- 21- *Niçin Din Öğretimi*, Din Öğretimi Dergisi, sayı 22, Mart, 1990, Ankara
- 22 - *Öğretim ve Eğitime Bir Bakı, Eğitim Bilimleri Sempozyumu*, 23 Eylül 1990 A.Ü.Eğ. Bilimleri Fak.
- 23- *Felsefe ve Toplum*, Milli Kültür, sayı 73, Haziran 1990

- 24- *Felsefeden Beklediklerim*, Türk Kültürü ve Felsefe Paneli, 25 Nisan, 1991, Kayseri
- 25- *İnsanda Öz ve Varoluş*, Felsefe Dünyası Derg., sayı1, Temmuz 1991, Ankara
- 26- *Kültür*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı 2, Aralık, 1991, Ankara
- 27- *Üç Temel Zihniyet*, Türkiye I. Felsefe - Mantık Bilim Tarihi Sempozyumu Bildirileri, 1991, İstanbul
- 28- *Hürriyet Kavramı İle İlgili Söyleşi*, Türk Yurdu, Nisan 1991
- 29- *Türkiye'de Mantık Çalışmaları*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı 6, 1992, Ankara
- 30- *Dil*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı 3, Mart, 1992, Ankara
- 31- *Hürriyet ve Otorite*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı 4, Temmuz, 1992, Ankara
- 32- *Kişilik ve Hürriyet*, Türk Yurdu, sayı. 66, 1993
- 33- *Kavram*, Felsefe Dünyası Dergisi, 7 Mart 1993
- 34- *Biçimsel Doğruluk*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı 9, Ekim 1993
- 35- *Çevre Sorunu*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı 15, Bahar 1995
- 36- *Okkült Bilgi*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı 16, Yaz 1995
- 37- *Hürriyetin Sınırı*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı: 17, Güz 1995
- 38- *Felsefi Tutum*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı: 18, Kış 1995.
- 39- *İnsandan Beklenen*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı: 22, Güz 1996.
- 40- *"Zihniyet Oluşumu ve Eğitim*, Türkiye 2. Eğitim Felsefesi Kongresi, 23-26, Ekim, 1996, Van.
- 41- *Kavramın Açıklığı ve Seçikliği*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı 24, Bahar 1997.
- 42- *Demokrasinin Epistemolojik Dayanağı*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı 27 Temmuz, 1998.
- 43- *Cumhuriyet Dönemimizin Bir Filozofu* Hilmi Ziya Ülken, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı 28, Aralık 1998.
- 44- *Bir Bilgi Türü Olarak Dini Bilgi*, Felsefe Dünyası Dergisi, sayı 29, Haziran 1999.